

A MUNKA AZ EMBER SORSA

Másfél esztendeje annak, hogy a jelenlegi kormány elsőpró többséggel kormányra jutott azzal a programmal, hogy a magyar jövőt a nemzet egyetemének munkájára kívánja építeni és ebben a nemzet létét érintő nagy akcióban mindenki – az ellenzékére is – segítségére, odaadására számít. Ez az egyetlen kibontakozási lehetőségünk. Látszólag azóta nem sok minden történt. Egy azonban napnál világosabbá vált: külföld segítségére nem, de akadályozó lépéseire annál inkább számíthatunk. Megint magunk maradtunk. Az is világossá lett, hogy sokan még mindig nem értik miről van szó, s még kevesebben, hogy mi is a munka. Az alábbiakban erre szeretnék emlékeztetni minden rendű-rangú embert!

Munka szavunk szláv eredetű. A szláv szó eredeti jelentése 'kín, gyötrelem'. Másik rokon értelmű szavunk a dolog, dolgozni az óegyházi szlávban 'tartozás, kötelesség, adósság'. Mind a kettőnek 'függő helyzetben, kényszerből végzett tevékenység' értelme volt. A robot-ot ugyan a németből vettük át, ahol szintén kényszerből végzett, parancsra tett munka 'úrdolga' jelentésű volt, de ez a németbe, hasonló értelemmel szintén a szláv nyelvből került át. Csinál szavunk, szintén a szlávból származik. Ennek már nincs terhet jelentő jelentésárnyalata. A 'csinál' jelentésű tesz, tevékenykedik finnugor kori örökségünk. A tev- tő rokon nyelveinkben is fellelhető, de nincs kint, terhet jelentő árnyalata, mint a munkának, noha jelentés-bokrai számosak a szó nagy múltja miatt. Az alkot az ugorkori szórétegünkhöz tartozik, s 'létrehoz, összeköt, hozzáidomít, bővít, gyarapít' jelentései a rokonnyelvekben is megvannak. Van még egy idetartozó szavunk a bizonytalan eredetű teremt, amely szintén az alkotásra, sőt a Halotti Beszéd szerint az isteni alkotásra vonatkozik.

A munkára, mint emberi tevékenységre utaló szavaink három csoportba oszthatók eredeti jelentésük szerint. Egyrészt a munka, főként fizikai munka kényszere, függő helyzetben végzett terhes volta a jellemző (munka, dolog, robot), másrészt a munka, mint teremtés, alkotás jelenik

A munka az ember sorsa

Írta: Szabó László

2011. december 11. vasárnap, 07:58 - Módosítás: 2013. december 18. szerda, 09:45

meg és élesen el is különül az előbbtől (alkot, teremt). A harmadik csoportba tartoznak azok a szavak, amelyek magára a munka folyamatára vonatkoznak, s nincs eredetileg más jelentésük, mint a folyamatra utalás minősítés nélkül (tesz, csinál valaki valamit). Olyan tájszóként fennmaradt szavak, mint végez, elvégez, végeződés, s mások is tanulságosak lehetnének, de jelenleg messzire vinne ezek bevonása.

Hasonlóan van ez más nyelvekben is.

A latinban labor jelentései vonatkoznak a nehéz fizikai munkára, emelik ki annak terhes voltát, s olyan egyéb jelentései is vannak, mint 'baj, szorongatás, nyomorúság, betegség'. A másik oldalon a műalkotást létrehozó munka az opus áll, bár mindkét szónak vannak azonos jelentései is. A németben az Arbeit és a Werk különül így el, bár jelentései közelebb állnak egymáshoz, mint a latinban.

A Biblia szerint a m

unka az első emberpár vétke miatt büntetésül szakad a Paradicsomban addig gondtalanul élő ember és maradékai nyakába. „Átkozott legyen a föld te miattad, Fáradtságos munkával élj belőle életed minden napjaiban. Töviset és bogáncskórót teremjen tenéked; egyed a mezőnek fűvét. Orczád verítékével egyed a te kenyeredet, míg nem visszatérsz a földbe, mert abból vétettél: mert por vagy és te ismét porrá leszel.” (Móz. I. 3. 17-19.) Hívó keresztény számára is teher, amelyet Isten reánk mért, amelyet azonban ugyanő, ha hallgatunk parancsaira megkönnyít elviselni a hitben élőknek. Általa megtartatunk és felfedezzük szépségét, alkotó jellegét is.

A tudomány úgy véli, hogy a munka terhes és gyötrő tevékenységként való felfogása, majd

megkülönböztetése az alkotó folyamattól rendkívül hosszú társadalmi folyamat eredménye. Minden bizonnyal a 'tesz, csinál' jelentés a régebbi, hiszen az embernek, az emberi közösségeknek éppen úgy meg kellett szerezni a létfenntartáshoz szükséges élelmét, mint az állatoknak, (sőt egyéb javait is), s ezt ki-ki kezdeti szinten egyénileg tette. Bodrogi Tibor az antropológiai kutatások eredményeit összegző könyvében úgy véli, hogy a technológiai fejlődéssel párhuzamosan kialakuló munkamegosztás, az egyes tevékenységükben elkülönülő csoportok egyre hierarchikusabb felépülése eredményezte azt, hogy ilyen értelmet kapott a munka.

A kezdetben még a közösség valamennyi tagjára vonatkozó tevékenység – a természetes munkamegosztáson túl – gyökeresen átalakult. Ezzel a folyamattal: a munka és a munka eredményeinek kisajátítása történetével igen régóta foglalkoznak.

Az újkorban azonban legnagyobb erővel – hangsúlyozva, hogy ezt az állapotot forradalmi úton meg kell változtatni – a marxi tanok képviselték és vitték át a köztudatba. Marx és Engels elképzelései pedig eléggé benne gyökereztek a múlt század közepén megizmosodó, az ősi társadalmak szerkezetét vizsgáló és rekonstruálni akaró, evolucionista amerikai antropológiai kutatásokban. A kiépülő és az utódok kezén közgazdaságtanból filozófiává válni kezdő marxizmus – ha nem is a gyakorlatban – központi a munkát, a társadalom léte alapjaként határozta meg, s azt hirdette, hogy munka és munka között nincs különbség (pl. fizikai, szellemi). Gondot fordított a munkaesztétika kidolgozására is. Ez pedig a gondolkodás szintjén a munka alkotó jellegét hangsúlyozta, azaz a labor és az opus jelentést nagyonis közelítette egymáshoz.

Nagy irodalma van ennek. Ám nem ezt akarjuk vizsgálni. Csupán utalunk arra, hogy a munka, a munkáskérdés, a dolgozó rétegek szociális biztonságának megteremtése a másik oldalon olyan pápai enciklikát indukált, mint a XIII. Leó által 1891-ben kiadott Rerum Novarum. Ettől kezdve a római katolikus egyházfők folyamatosan foglalkoztak a kor szociális kérdéseivel, a munkások (munkát végzők) társadalmi gondjaival, új karitatív szervezeteket, egyleteket kezdenek létrehozni. 1981-ben pedig II. János Pál a Rerum Novarum kiadásának 90. évfordulóján új megvilágításba helyezte a munka fogalmát is Laborem Exercens kezdetű enciklikájában. Ezt még több társadalmi kérdésekkel foglalkozó enciklika követte.

A munka az ember sorsa

Írta: Szabó László

2011. december 11. vasárnap, 07:58 - Módosítás: 2013. december 18. szerda, 09:45

© 2011-2013, László Szabó. Minden jog fenntartva. A képek a szerző saját munkái.